

“Sempre ho he portat al cap”

Els pares de Vicente Muñiz van ser afusellats a Paterna, l'any 1941, i enterrats en una fossa comuna. Ell reclama que es revisi el judici, que se'ls restitueixi l'honor i la memòria. Ha dut el cas fins al Tribunal Europeu dels Drets Humans. És una de les històries que hi ha rere la història. Amb noms i cognoms: persones.

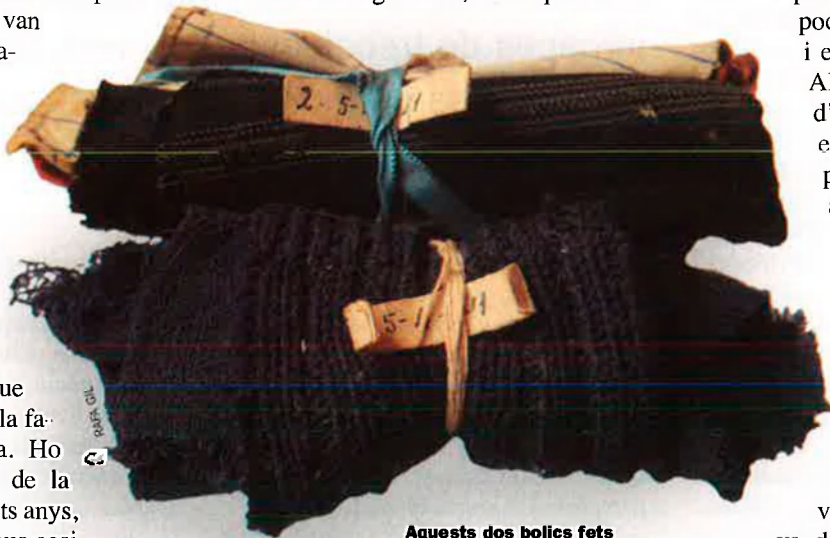
Vicente Muniz posa damunt la taula dos bolics menuts fets amb retalls de roba, nuats amb un tros de cinta cadascun. Tenen un paperet amb una data, també: 5-4-41. “Aquesta és l'herència que tinc dels meus pares”, explica amb la veu pausada.

Agueda Campos i Amando Muniz tenien trenta i trenta-un anys, el 5 d'abril del 1941. Ja no en van complir cap més. Aquell dia van morir afusellats a Paterna (Horta) per ordre i execució de la dictadura franquista.

“Després, perquè comprovaren que els morts eren ells o que no se'ls quedaven la roba o pel que fóra, tallaven trossets de la tela que duïen i els donaven a la família. Hi ha la data. Ho guardà una germana de la meua mare, tots aquests anys, i, quan va faltar, la meua cosina m'ho donà a mi. Jo, fins aleshores, no sabia ni que existien...” Li queden ben poques coses dels seus pares, a Vicente Muniz: la nota que va poder escriure Amando minuts abans de morir i que va conservar Josep Grimalt, l'amic que la va rebre; un parell de fotografies esgrogueïdes; els farcelllets. De records, pocs: quan els van matar, ell tenia sis anys i se li han desdibuixat els rostres: “El meu pare, abans d'anar al front, feia de xofer del POUM. Recorde que venia

amb cotxe, que m'asseia als genolls, m'agafava dels canells i em deixava menar el volant pel centre de València. Recorde fets, això sí: però no les cares.”

Santa Clara i sant Francesc Xavier. “Si l'1 d'abril del 1939 acabava la guerra, el dia 7 els meus pares ja estaven detinguts”: Vicente i Pepe, els dos germans, amb qua-

Aquests dos bolics fets de retalls de la roba que duïen quan els van afusellar és el que li queda a Vicente Muniz dels seus pares, Agueda i Amando.

tre i tres anys, quedaven deseparats. Es van estar un temps a Xèrica (Alt Palància), “un poble que havia estat bombardejat i destrossat perquè havia tingut el front allà aturat molt de temps. No hi havia ni llum ni res: només misèria. Els meus oncles estaven tots en camps de

treballs forçats. Hi vam estar vivint amb l'avi, mig cec. Vam passar molta fam”.

I els van portar a València, al convent de Santa Clara, fet presó de dones i infants, amb la mare. Els records de Vicente també són esparsos: “Dormíem a terra. Hi havia una monja molt jove molt jove que a voltes ens donava caramels, als xiquets. Ma mare, és clar, no ho volia, però ja em diràs: caramels! Fins que un dia la mare em va pegar una bescol·lada i ja no hi vam anar més.” Hi ha coses que ha sabut després: que la mare, amb dues amigues, van confeccionar, allà dins mateix, una bandera republicana. “La passejaren per tot el pati, fent-la onejar des d'un pal d'escombra. La superiora la va denunciar i la van tancar en una cel·la de càstig. Jo em pense que és per això, que la van voler matar.”

S'hi van passar dos anys, en aquell convent-presó: “Un dia la mare ens va dir: ‘Va, que us n'aneu a veure el vostre pare!’ Ens va arreglar com va poder, ens va canviar de roba i ens van portar a la Model. Allà ens va agafar un soldat d'una mà a cada un, va obrir el forrellat d'una porta i els presoners gairebé van eixir al passadís de cop, de tan estrets com estaven allà dins. Com que no hi havia manera d'arribar fins a on era el pare, el que s'estava a la porta em va agafar i entre tots em van anar passant per sobre dels seus caps, fins al pare. Ell em va abraçar. Em va besar. Em va donar un trosset de llapis.

I em va tornar. Van fer el mateix amb el meu germà. Ja no els tornarem a veure, ni al meu pare ni a la meua mare. Mai més.”

Del convent de Santa Clara, els dos germans, orfes de pare i mare, van passar a l'asil de Sant Francesc Xavier, al barri de Campanar. Quan hi van arribar, encara estava en construcció: “El van fer amb presoners de guerra. I ho dic perquè ho vaig veure. Alguns portaven un sac d'arena lligat a l'esquena amb fil-

ferros, com a càstig per vés a saber què. I així els feien treballar, descarregant camions, alçant paret... La Guàrdia Civil 'accelerava' els treballs: agafaven el mosquetó pel canó i els pegaven amb la culata."

Vicente Muniz desgrana records d'aquell asil que fan estremir: parla de les monges de la Caritat de Santa Anna, que, "de caritat, en tenien ben poca: sempre les recorde amb la vara a la mà, com si en comptes d'assistir xiquets orfes es dedicaren a menar una filera de mules"; de la fam "espantosa" i de com els xiquets devoraven amb avidesa -quan, d'amagat, en podien aconseguir- el pinso de la granja, destinat als porcs i les gallines "que només tastaven elles"; del fred; les misses; les formacions; els càstigs (com feien caminar pel pati els xiquets que s'havien orinat al llit, exposant el llençol tacat -"volien que ens burlàrem d'ells, però ningú no reia"-, com van tancar el germà al reformatori, en una cel·la de càstig, amb un espai mínuscul dibuixat a terra: "s'havia d'estar allà dret, el miraven per una finestreta i, si es movia, li pegaven").

Acusats de què? Mai no va deixar Vicente Muniz de pensar en els seus pares: "No sabíem què havia passat amb ells, on estaven enterrats, res." Només li'n quedaven els pocs records i la lletania insistent de les monges contra "els rojos, que per a elles eren el diable en persona". Sabia que els havien morts a Paterna. Que eren "rojos". Res més.

I va sortir de l'asil. I va fer el servei militar -divuit mesos obligatoris-. A Paterna, precisament. I va ser allà on va obtenir Vicente la primera pista. Va conèixer la vídua d'un executat al mateix mur que els seus pares. "Em va preguntar per què me'ls havien afusellat i jo no li vaig poder respondre. Em va dir que escrivís al Ministeri de la Guerra, que a ella li n'havien informat." I, Vicente va redactar la carta, "que encara espere que em responguen". Aquella va ser la primera d'una llarga lletania de sol·licituds, instàncies i recursos que s'han succeït des d'aleshores i que l'han dut fins a Estrasburg.

"Sempre ho he portat al cap -recorda-. Sempre he intentat saber per què el sistema feixista de Franco m'havia afusellat els pares. Entenia, d'entrada, que el primer perquè era que foren d'esquer-

ra. Però és clar, en aquella època, segons Franco, d'esquerra n'eren més que la majoria del poble. Per tant, d'alguna altra cosa els devien haver acusat per arribar a aquells extrems, no? De què? Per què? No és cap frivolidat, això: són els meus pares." Es la vida del seu germà, i la d'ell mateix, també. Però ningú no n'hi donava raó. "Quan va començar a manar Felipe González, vaig pensar que se'ns obririen les possibilitats, que ens donarien la documentació, però tot va continuar igual. No hi havia manera que ningú et donara cap eixida."

I va arribar l'any 1985. En feia, per tant, deu de la mort del dictador espanyol. "Un dia, un amic em va dir: 'Has vist la revista EL TEMPS?' Jo aleshores no la coneixia, però resulta que havíeu publicat un suplement amb tots els noms i cognoms i l'edat i tot... dels 2.238 afusellats comptabilitzats a Paterna. I allà hi vaig trobar el pare i la mare. Ja tenia alguna cosa."

Certament, aquella edició del setmanari va tenir una repercussió immensa. Especialment, per a les persones que, com Vicente Muniz, en coneixien els noms. Ell de seguida es va posar en contacte amb la redacció i a partir d'aquí va anar coneixent les passes que havia de fer per desgranar els detalls del procés contra els seus pares. Va aconseguir la

sentència. El paper era borros. "Amb una lupa, i amb molta paciència, i passant-ho molt malament -aquells papers havien condemnat a mort els meus pares!-, ho vaig poder llegir. Els havien acusat -especialment, la meua mare- de la mort de tres dones. No hi havia els noms de les suposades mortes, ni els cossos, ni se sabia d'on eren, ni quan s'havia comès el suposat crim, ni on, ni res!"

Efectivament: per tota prova inculpatòria hi havia el testimoni d'un falangista, Ricardo Kronos-Shoder, que deia que havia sentit què deien. Amb això -amb l'"*auxilio a la rebelión*" que tipificava la terminologia dels vencedors- en van tenir prou per a la condemna. I per això vol Vicente la revisió de la sentència i la rehabilitació de la memòria dels seus pares: "Els franquistes van embrutar els seus noms, presentant dos idealistes que van lluitar per un món millor com a vulgars delinqüents i criminals", escriu al llibre que va publicar juntament amb el seu fill (*Aguilimpia. Hijos de la República*, SEPHA, 2006).

Oh, Europa! Vicente va escriure al cap de la regió militar del "Levante". Li va respondre que no era competent. Però li va enviar informació sobre els organismes als quals es podia adreçar. "I em van

A dalt, Vicente Muniz llegint la nota que va escriure el seu pare (a la foto menuda) just abans de morir: "Querido amigo Grimalt: Te estoy escribiendo y esperando que vengan a sacarme. Mi mujer me espera ahí fuera. Me dispensaréis por todo y le dáis un abrazo a todos los amigos y muy especial a Pailás. No tengáis cuidado por mí, que soy un hombre y además, asturiano. Un abrazo a todos y tú recibe muchos mas de tu amigo Amando." A la dreta, la muller, Águeda Campos, en una imatge presa durant la guerra, amb els seus dos fills, Vicente (assegut) i Pepe.

oferir l'amnistia." Ell la va sol·licitar: "Però l'amnistia és un perdó, no ho oblidés. Volia veure què els havien de 'perdonar', en temps de democràcia, als meus pares." En tres mesos la va tenir: "Els 'perdonaven' un presumpte delictes d'adhesió a la rebel·lió". De l'acusació per les morts, no en van dir res: igual com les posen, després les trauen sense donar-te cap tipus de justificació. Com que no la tenien, no la donaren."

Però ell el que volia —"i continuevolent", puntualitza sempre— era —és— "que s'esborre la ignomínia en contra dels meus pares". Va reclamar a l'aleshores ministre espanyol de Defensa, Eduardo Serra (PP), la revisió de la sentència: "Al cap de tres anys encara no m'havien respost." Hi va tornar, amb còpia del certificat i la carta anterior inclosa: "Aleshores, el 1999, em van torejar, com solen fer els polítics quan no volen entrar en un tema, i em van remetre a la sala militar del Tribunal Suprem."

Per adreçar-s'hi, Vicente Muniz ja va cercar un advocat: "Emilio Adán: ell era i continua sent de dreta, però quan li vaig posar els papers damunt la taula va considerar que era un cas de justícia, i em va ajudar." I el Suprem espanyol, per a sorpresa de tots, va acceptar a tràmit el recurs per revisar el judici franquista contra Amando i Águeda: "Em

va telefonar l'advocat: 'Vicente —em va dir— hem aconseguit el que no havia succeït encara mai! Vols que ho publiquen?' Jo sabia el que havia de succeir: no és el mateix solucionar un cas que encarar-ne milers. Sabia que allò seria o bé agafar el bou per les banyes i solucionar d'una vegada per totes els assassinats del feixisme, o tapar-los, deixar-ho passar. Però vaig considerar que tot-hom tenia el mateix dret que jo: si s'havia de publicar, que es publicara." I resumeix, acte seguit, el final de l'episodi: "Ho tallaren." Carlos Jiménez Villarejo, exfiscal anticorruptiu, analitzava, el 2005, la sentència del Suprem que refusava la revisió i anul·lació de la condemna de l'any 1941: s'admetia, explicitava Villarejo, "que els consells de guerra del 1941 eren òrgans jurisdiccionals i que aplicaven el dret vigent com si es tractés d'un ordenament dotat de legitimitat i de legalitat democràtica". També Manuel Silva, advocat de l'estat i diputat de CiU, es pronuncià al Congrés espanyol, el 2003, sobre la sentència, amb la qual discrepava des del punt de vista jurídic: "Perquè en cap cas no es pot mantenir que aquells procediments no vulneraven drets fonamentals ni que aquella legislació era constitucional, ni conforme a la Constitució del 1931, ni conforme a la nostra actual."

Va recórrer al Tribunal Constitucional. Li van reconèixer que la sentència, "tant per la condemna que imposa com pel procediment en el qual va ser dictada, és clarament incompatible amb les garanties que consagra la Constitució", però li van venir a dir que no actuava amb efectes retroactius. Ara el Tribunal europeu dels Drets Humans ha rebut la primera demanda per aconseguir la nul·litat d'un judici del franquisme: "Sempre he tingut l'esperança que al final a Estrasburg m'ho acceptaren. Però he hagut de passar totes aquestes humiliacions i tots aquests disgusts i totes aquestes despeses per arribar-hi. A veure què em diuen, ara. Porte tota la vida esperant, aguantant que em volgueren fer avergonyir dels meus pares. Però no. Ací ha mort molta gent perquè no tenia valor per denunciar el que li havia passat a la seua família. I ha mort de por."

La calmada tenacitat de Vicente Muniz, en tot cas, impressiona. Quan sent allò d'"obrir velles ferides" somriu tristament: "És que sempre ho diuen els mateixos, això. Però qualsevol persona mitjanament intel·ligent sap que si li tiren brutícia a una ferida, s'endena. Perquè cicatritze bé, l'has d'obrir, l'has de netejar i traure'n tot el pus. Perquè no ho fan? És que volen que es corrompa?"

Núria Cadenes